

Svět – orientace v něm / Orientace ve světě / Osvětí

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:1998

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 21. 2. 1998
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 21. 2. 1998

Svět – orientace v něm / Orientace ve světě / Osvětí

Svět, v kterém žijeme, není vnitřně homogenní, nýbrž je rozrůzněn, členěn, strukturován; jen díky tomu je např. možné, aby uprostřed světa nějaká bytost (např. kdokoli z nás) žila svým vlastním životem. Proto je pro ni ovšem také nezbytné se přinejmenším v té části světa, která je jejím okolím, nějak orientovat. To, co vnější pozorovatel označuje jako okolí takové bytosti, se v závislosti na její orientovanosti stává jejím osvětím. Osvětí nelze redukovat na to, co je (z hlediska vnějšího pozorovatele) „okolo“, ale je v něm zásadně něco navíc (a něco tam bude i chybět). Záleží totiž na tom, co si ze svého okolí živá bytost osvojí, a také na tom, jak si to osvojí (osvětí = osvojený svět, přesně: osvojené okolí; termín zavedl do české filosofické terminologie Patočka v r.). Totéž okolí (resp. prostředí) se pro různé živé bytosti stává osvětím způsobem do velké míry odlišným. Záleží to především na schopnosti té či oné bytosti reagovat na to, s čím se setkává (samo toto setkávání je už zásadně ovlivněno touto schopností, tzv. reaktibilitou). Bylo by chybou (dosud velmi častou) chápat osvětí jako „pouhou subjektivitu“, tedy jako něco, co není součástí skutečnosti, skutečného světa. Způsob, jak nějaká bytost reaguje na své okolí (na okolní svět), se nutně stává součástí tohoto světa. Proto živé bytosti nereagují jen na „objektivitu“ a na sebe navzájem, jak ta která bytost „jest“, nýbrž také na to, jak se ta která živá bytost v daném okolí (prostředí) „zabydluje“, jak si je osvojuje, jak se v něm aktivně chová. To znamená, že živé bytosti reagují také na osvětí druhých bytostí jako na cosi skutečného (pro ně často daleko důležitějšího, než je tzv. „objektivní realita“, jak ji může pozorovat a popisovat nezaujatý vnější pozorovatel, např. vědec v tradičním pojetí; dnes ovšem už máme také disciplínu o chování živých bytostí, etologii).

(Písek, 980221-1.)